

ÖNKÉNTESSÉG – LEHETŐSÉG A KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉSben

Ki is az önkéntes? Az, aki észreveszi, hogy másoknak segíthet és meg is teszi? Vagy az, aki kisebb-nagyobb közösségért cselekedni képes? Netán az, aki önkéntes szerződéssel egy civil szervezet vagy intézmény javát szolgálja?

Az önkéntesség sokszínű jelenségkör. Az önkéntes tevékenységet többféle emberi viszony és szándék, érdekek mozgathatja. E sokszínűségből következően az önkéntesség, önkéntes tevékenység több különböző fajtájú jogviszonynak lehet része. Az önkéntesség ma Magyarországon lehet tagsági jogviszonyon belüli (például az egyesület tagjaként végzett munka), lehet ingyenes megbízás (például egy kuratóriumi elnökség), lehet közérdekű önkéntes tevékenység (az erről szóló törvény alapján), s lehet külön szabályozott jogviszonyon kívüli önkéntesség (természetes, spontán, nem formalizált önkéntes tevékenységek).

Miért önkénteskedünk? Milyen okok, érdekek mozgatnak bennünket?

Rokonsági, szomszédsági, baráti, szakmai, hobbi, közéleti, szolidaritási, sorstársi, önszolgálati, karitatív, képzési, bajmegelőző, érdekvédelemért, vallási, hitbéli, ideológiai, (köz)politikai, szabadidős, környezetfejlesztő, egészségvédelmi, szórakozási... és még sorolhatnánk.

ÁLTALÁNOSÁGBAN

Az elmúlt időszakban több konferencián és nagyrendezvényen nagy hangsúlyt kapott az önkéntesség, amelyet a 2005. évi LXXXVIII. törvény

szabályoz. Magyarországon még nem bír kiforrott hagyományokkal, de egyre inkább beépül a társadalmi felelősségvállalás ezen formája mind a for-profit, mind pedig a non-profit szféra, illetve a civil szektor mindennapjaiba.

ELŐNYEI

A különböző életkorú és élethelyzetben lévők mindennapjaira az önkéntesség más-más hatást gyakorol.

A gyermekek esetében segíti a szocializációt és hozzájárul ahhoz, hogy a későbbiekben a társadalom

hasznos tagjaivá váljanak. A legkisebbek körében fontos, hogy megismerjék, milyen érzés közösséghez tartozni, és egy közös cél érdekében tenni.

A kamaszok és a fiatal felnőttek esetében talán még fontosabb az, hogy valahová tartozzanak. Életkori sajátosság, hogy sok új inger éri őket azokban az éveikben, amelyek feldolgozásához szükség van kortárs segítőkire. Azok a feladatok, amelyekkel akár egy szervezeten vagy fogadó intézményen belül találkozhatnak, jó esetben kijelölhetik a későbbi életútjukat, és gazdagíthatják a fiatalokat. A gyermekek mel-

Készülődés kézműves játszóházba önkéntesek segítségével

löl a munkába visszatérő nőknek is segítséget jelenthet, hogyha önkéntes munkát vállalnak. A befogadó intézménynél vagy szervezetnél el-töltött heti vagy napi néhány óra se-gíthet nekik abban, hogy az otthon töltött évek után újra integrálódja-nak a munkahelyi közösségbe, és al-kalmazkodni tudjanak a változások-hoz. Míg a nyugdíjasok esetében az önkéntes munkavégzés megelőzi az elmagányosodást és hozzájárul az időskori mentális egészség megte-remtéséhez. A szépkorú az önkén-tes munka során hasznosnak érez-heti magát, és megtapasztalhatja a közösségi lét örömeit.

MEGYEI ÖNKÉNTES CENTRUMOK

Ma már – több európai uniós pro-jektnek köszönhetően – Magyaror-szág több pontján működnek önkéntes centrumok. A hálózat fő küldetése az önkéntesség kultúrájának terjesztése, valamint a hazai társadalmi környezet pozitív befolyásolása.

A hálózatban résztvevő szervezetek mindannyian vállalták, hogy az általuk meghatározott alapvető önkéntes köz-ponti funkciókat térítésmentesen szol-gáltatják az érdeklődők számára.

A megyei önkéntes központok fo-lyamatosan tájékoztatják a helyi és az adott megyében élő önkénteseket és az őket fogadó szervezeteket, valamint a társadalmi környezetet az önkéntesség-ről és az ahhoz kapcsolódó témákról,

eseményekről. Népszerűsítik az önkén-tességet rendezvényeken, fórumokon és egyéni megkereséseken keresztül. Közvetítő szerepet töltenek be az ön-kéntesek és az őket fogadó szervezetek között.

ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT

A Magyar Országgyűlés az érett-ségi bizonyítvány kiadásának felté-teleit a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvényben módosít-totta. A 2016. január 1. után érettségi vizsgára jelentkező diákoknál, a 9-11. évfolyamon, három év alatt az iskolai közösségi szolgálat keretén belül 50 órát kell arányosan ledolgozniuk. Azaz a 2012/2013. tanévben középiskolai tanulmányaikat elkezdő diákok már az idén nyáron részt vehetnek önkéntes tevékenységekben.

Az iskolai közösségi szolgálatot a következőképp definiálták a kozossegi. ofi.hu oldalon: „szociális, környezetvé-delmi, a tanuló helyi közösségének javát szolgáló, szervezett keretek között foly-tatott, anyagi érdektől független, egyéni vagy csoportos tevékenység és annak pedagógiai feldolgozása. (A köznevelés-ről szóló törvény 2011. évi CXCV tv. 4.§ (15.) bekezdése szerint)” olyan fórumo-kat is megnyitottak, amelyeken az isko-lák és a résztvevők meg tudják osztani egymással élményeiket és tapasztalata-ikat, így a jó gyakorlatok szélesebb kör-ben történő megosztása mellett az eset-leges hiányosságokra is fény derülhet.

A fiatalok a következő területe-ken szerezhetnek a munka világában is könnyen hasznosítható ismereteket:

- egészségügyi
- szociális és jótékonyági
- oktatási
- kulturális és közösségi
- környezet- és természetvédelemi
- polgári- és katasztrófavédelmi
- közös sport és szabadidős tevé-kenység óvodáskorú, sajátos nevelési igényű gyermekekkel, idős emberekkel

JÓ GYAKORLATOK

A Fiatalok Lendületben Program (Youth in Action) keretén belül meg-valósuló *Európai Önkéntes Szolgálat* (EVS) 2006-tól lehetőséget teremt arra, hogy a 18 és 30 év közötti fiatalok fe-dezzék fel az öreg kontinens országait és azok kultúráját. E tevékenység köz-vetve a társadalom és az egyén javát egyaránt szolgálja. A részvételhez nem szükséges speciális végzettség, csak egy küldő és fogadószervezet, valamint egy fiatal, aki nem riad meg attól, hogy több hónapot töltsön egy idegen kultúrában. A külföldi fogadószervezet biztosítja az oda-visszaút költségét, a szállást, az el-látást, továbbá állja a helyi közlekedés költségeit, valamint némi zsebpénzzel honorálja az önkéntes munkáját. A kez-deti időszakban a beilleszkedést mentor és nyelvi képzés is segíti. A szolgálat leg-végén Youthpass bizonyítványt állítanak ki, amely a későbbiekben az önéletrajz mellékleteként könnyítheti az anyaor-szágban a fiatal elhelyezkedési esélyeit.

2011-ben, az „Önkéntesség Európai Évében” az Európai Unió valamennyi államában számos kezdeményezés va-lósult meg, amely felhívta a tagállamok polgárainak figyelmét is e tevékenység fontosságára és hasznosságára. Ma-gyarországon is sok program kötődött az önkéntesség évéhez, amely mind az egyén, mind a befogadó szervezet, köz-vetetten az állam és a társadalom olda-lán is érezte kedvező hatását.

A közösségi művelődés megyei, városi és települési szintű feladat-el-látása során is lehet jó gyakorlattal találkozni.

Íme, néhány példa Békés me-gyéből: a Nemzeti Művelődési In-tézet Békés Megyei Irodájának köz-reműködésével valósult meg a XIV. Körös-völgyi Sokadalom. A rendez-vény részeként került megrendezés-re a VII. Határmenti Összművészeti Fesztivál, amely a határon átívelő

Önmenedzsment tréning

Jutalomtábor – táncház önkéntesek bevonásával

kulturális kapcsolatok erősítését szolgálja. A program lebonyolítása során számos önkéntes segített részt a munkálatokban. A Békés-tarhosi Zenei Napok, mely országos szinten is elismert komolyzenei fesztivál, a dobozi Mézes-, a megyesegyházi Dinnyefesztivál vagy a szarvasi Szilva Napok. Az ifjúsági önkéntesség fontosságát mutatja a megyeszékhelyen nagy sikerrel lebonyolított „SuLink” vetélkedője. A „SuLink” program során például az önkéntesek részt vesznek a diákok felkészítésében, a programok előkészítésében (tervezés, anyagbeszerzés stb.), a megvalósítás napján a csoportokat vezetik, egyes programelemeket, feladatokat koordinálnak.

Az önkéntes feladatellátás – ahogy az az iskolai közösségi szolgálat lehetséges tevékenységi területeiből is látszik – nemcsak rendezvényekhez köthető. Lehetősége a közművelődési intézményekkel és kulturális célú civil szervezetekkel való együttműködés, a kistérségek kulturális életének alakítása is. De persze szervezetek és irodák működéséhez, adminisztrációs tevékenység végzéséhez is hozzájárulhat. Vagy a felmenő rendszerű amatőr művészeti rendezvények lebonyolításában való közreműködés is lehet az önkéntes feladata.

A sport területén is kiválóan alkalmazható az önkéntes feladatellátás: Az idén tizenhatodik alkalommal megrendezett Békéscsaba–Arad–Békéscsaba Nemzetközi Szupermaraton gyalogló és kerékpáros

verseny által érintett Békés és Arad megyei állomásokon számos önkéntes segített a településeken áthaladó versenyzők kiszolgálásában. Egyes településeken házi készítésű pogácsával kínálták őket, máshol pedig meleg teát és friss vizet osztogattak.

De az önkéntesség – hangsúlyozzuk – nemcsak kiszolgáló tevékenység. Hogy alkotó, animáló, fejlesztő tevékenységet végezzen egy önkéntes, nem kell hozzá más, mint ezekre a magasabb rendű tevékenységekre való képesség, valamint, hogy átlássa azt a területet, amelyiknek az életébe bele kíván kapcsolódni. S akkor önkéntesként részese lehet olyan területek fejlesztésének, amelyek kívül esnek munkaköröket betöltő emberek látókörén.

A Nemzeti Művelődési Intézet 2013 júniusától regisztrált, önkénteseket fogadó szervezet. Mind az Intézet munkatársai, mind pedig a megyei irodákban dolgozó szakemberek részére új lehetőség az önkéntes foglalkoztatás. Lényeges, hogy kialakuljon a fogadó szervezet munkatársai részéről az az attitűd, amely által minden szervezetben dolgozó kolléga és közreműködő önkéntes érzi a közös tervezés, a közös

gondolkodás, a közös feladatellátás és értékelés fontosságát. Mindezek a közösségi lét alapjai, és egyben a jól működő szervezet zálogai is.

Úgy kell tekinteni minden egyes közös munkára, mint egy tanulási folyamatra, amely közvetve hozzájárul az összetartó, értékadó társadalom fejlődéséhez.

GYAKORLATI TANÁCSOK – HOGYAN FOGADHATUNK ÖNKÉNTESST?

Azoknak az intézményeknek és szervezeteknek, amelyek önkéntest kívánnak fogadni, először az Emberi Erőforrások Minisztériumának honlapjáról kell letölteni a nyilvántartásba vételhez szükséges adatlapot. Az alapadatok megadásán és a feladatok meghatározásán túl szükséges még beküldeni az adatlapban megadott kötelezően csatolandó mellékleteket. (Alapító okirat, alapszabály stb.) Miután a minisztérium visszajelzést küldött a sikeres regisztrációról, a közérdekű önkéntes törvénynek megfelelően fogadhat a szervezet önkéntest.

Az önkéntessel szerződést kell kötni. A szerződésben szerepeltetni kell a személyes adatokat, illetve a fogadó szervezet alapadatait. Meg kell határozni az önkéntes feladatait, illetve azt is, hogy alkalmoszerű vagy folyamatos tevékenységről van szó. A hatályos törvény előírja, hogy nyilvántartást kell vezetni az önkéntesről, amely az adatait és a feladatainak leírását tartalmazza.

A regisztráció folyamatáról és az önkéntes törvényről, valamint a szerződés tartalmi és formai követelményeiről bővebb információ található a www.onkentes.hu oldalon.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM:

www.onkentes.hu, www.nonprofit.hu,
www.netjogtar.hu, kozossegi.ofi.hu,
<http://emmi.gov.hu/>, <http://www.bethel.hu>.

Útmutató az önkéntes törvényhez – amit a fogadó szervezeteknek tudniuk érdemes. A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló törvényről – Önkéntes Központ Alapítvány, Budapest 2006.

VARGA-SIPOS ANDREA a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola művelődésszervező szakán végzett 1999-ben. 1994 óta dolgozik a közművelődésben. 2008-tól a megyei módszertani feladatellátás területén végzi munkáját. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Békés Megyei Irodájának módszertani referense.